

Међународне претпоставке исламске трансформације у Босни и Херцеговини

Проф. др *Мирољуб Јевтић*

Збивања која су од пролећа 1992. захватила Босну и Херцеговину трансформисала су се у крвави грађански рат. Да би се схватило шта је у основи сукоба који потреса централну републику бивше Југославије ваља детаљно проанализирати позицију једног од главних актера спора.

Аутор је у свом прилогу настојао да представи позицију и улогу Странке демократске акције (СДА) као главног репрезента босанских муслимана. На основу објављене грађе везане за ту организацију, очигледно је да је њен основни циљ трансформисање Босне и Херцеговине у предоминантно муслиманску, а затим у исламску републику.

Све те акције не би могле да се остваре без трајне материјалне и моралне подршке из исламског света. Стога, аутор приказује услове и форме под којима су међународне исламске институције допринеле, и доприносе, свему што се у Босни и Херцеговини збива.

Пристап проблему

Промене у централној југословенској републици у току 1990–1992. године које су допринеле стварању основа за настајање исламског поретка нису се могле одвијати без снажне подршке са стране. Победа СДА на изборима и снага тога покрета могу се објаснити чињеницом да је према учењу ислама неопходно да се вера и политика не одвајају и да муслимани читавог света чине јединствену заједницу, која мора да се окупи под истом заставом и под једним владаром.¹ Тај владар се називао халиф и представљао је Мухамедовог намесника, тј. човека који влада јединственом исламском државом.²

Након Првог светског рата турски вођа Кемал Ататурк одлучио је да прекине с теократским уређењем, па је укинуо халифат 1924. године као институцију јединствене државе.³ Тако је муслимански свет остао без духовног и политичког центра, а то је створило жељу за његовим поновним стварањем.

¹ А. Е. Бељајев, *Араби ислам и арабски калифат у ране средње векове*, Москва, 1967; М. Sharon, *Studies in Islamic history and civilization in honour of Prof. David Ayalon*, Kana, Jerusalem, E. J. Brill, Leiden, 1986.

² В. В. Бартолд, *Халифа, султан, сочиненија*, том VI, Москва, 1966.

³ М. Kramer, *Islam assembled, the advent of muslim Congresses*, New York, 1986, str. 79.

Конгрес муслиманског света створен је као организација која је била први корак к уједињењу. То се јасно види из чл. 2 Устава те институције, према којем је један од циљева Конгреса „промовисање међусобног разумевања и јединства међу муслиманима у остваривању божјих речи“ да су заиста „верници браћа“.⁴ Организација има планетарне намере и оне су видљиве из чл. 4, у којем су набројане исламске земље. Према арапском алфабетском реду, наведене су на следећи начин: „Јужна и Западна Африка, Источна Африка, Авганистан, Јужна Америка, Северна Америка, Европа (њена муслиманска популација), Иран, Турска, Тунис, Јава и Суматра, Алжир, Етиопија, Хиџаз, Персијски залив, Русија, Риф, Занзибар, Судан, Сирија, Трансјорданија, Кина, Триполитанија, Ирак, Асир, Палестина, Филипини, Конго, Мароко, Египат, Малаја, Нац, Индија и Јемен“.⁵ Дакле, читав свет је одређен као земља исламске мисије, а за нас је посебно важно да се и исламски делови Југославије сматрају исламском земљом. То показује да је већ тада стварана инфраструктура за организовање наших муслимана за заједничку активност с једноверницима из читавог исламског света. Идеје панисламског јединства, настале на исламским централним просторима, веома су снажно заплуснуле Југославију и њене муслимане већ првих тренутака када је покушана обнова халифата. Наиме, Светски исламски конгрес је после Другог светског рата, 1949. године, преместио своје седиште у Карачи, тј. у Пакистан.⁶ Сада има представнике у седамдесетак земаља света.⁷ Европско седиште му је у Немачкој, а тај центар је поникао из секције Конгреса која је основана још 1932. године.⁸ Колике су могућности његовог деловања у тој земљи најбоље показује чињеница да број муслимана који живе у Немачкој, према неким подацима, сада достиже два милиона.⁹ Основни циљ Конгреса јесте стварање модерног халифата који би обухватио и муслиманску дијаспору распоређену широм света.¹⁰ Као један од најважнијих циљева у вези с тим јесте разматрање искустава муслиманске дијаспоре и њихових проблема,¹¹ а муслиманска дијаспора у Европи најбројнија је и најутемељенија на Балкану. Све то, у ствари, значи да је један од најважнијих извора информација за Светски исламски конгрес увек била Исламска верска заједница (ИВЗ) Југославије. Дакле, посебно

⁴ Исто, стр. 186.

⁵ Исто, стр. 187.

⁶ „News of muslim in Europe“, Birmingen, бр. 40, од 31. јула 1987, стр. 8.

⁷ Исто.

⁸ Исто, видети о томе и А. Ахмедов, *Ислам в современной идеино-политической борьбе*, Москва, 1985, стр. 22 и даље; *Ислам в СССР*, зборник радова, Москва, 1983, стр. 158 и даље.

⁹ *Кому угрожајут Серие волки-диалог политологов*, „Комунист“, 6. децембар 1989, стр. 4, Јереван.

¹⁰ „News of muslim...“ isto.

¹¹ Исто.

је важна улога Конгреса у стварању новог и модерног халифата, тј. нове јединствене исламске државе, а то се не може остварити без координиране акције свих муслимана. Пошто је тај халифат одлучио да укључи и дијаспору, тј. и муслимане Југославије, јасно је да је он, као и Рабита, али и многе исламске земље појединачно, имао велики утицај на сензибилитет наших муслимана.

Своју делатност Светски исламски конгрес спроводи на више начина. Један од њих је директно политичко деловање у ОУН, где се утиче на гласање о појединим питањима. Затим, директно ангажовање на страни муслимана у разним регионима света, попут Авганистана. Осим тога, Конгрес спроводи и политику која спада у тзв. интелектуалну сферу. За те потребе основао је у Пакистану Институт за истраживање ислама.¹² У оквиру те институције организују се семинари, конгреси и слично, на којима се расправљају поједина питања и делује на учеснике да прихвате идеологију коју Конгрес лансира као своју.

Тако се, под на изглед сасвим теолошким питањима, у ствари, говори о политици, јер је ислам, теоријски и практично, и вера и држава. Један од карактеристичних облика таквог начина рада јесте конференција одржана у Равалпиндију 1968. године. На њој је требало разговарати о привидно сасвим аполитичној теми – 1.400-годишњици појаве Курана.¹³ Али, присуство исламских делатника из свих крајева света, а нарочито из ондашњег СССР-а, искоришћено је за пропагирање субверзивне идеологије чији се резултати сада виде.

Значај Светског исламског конгреса и ширина његовог деловања, али и оцена ко је најутичајнији у тој организацији, види се из чињенице где су смештени његови главни органи, тј. одакле се организацијом руководило. Тако је председник Конгреса тренутно у Ријаду, у Саудијској Арабији, а генерални секретар у Карачију, у Пакистану.¹⁴ Пошто је Саудијска Арабија била идејни покретач Конгреса и будући да је финансијски најмоћнија арапска и исламска земља, разумљиво је да Конгрес, у суштини, спроводи њену политику. Стога опредељење те земље има велики значај за оцењивање како ће се Конгрес понашати у некој ситуацији и какве ће конкретне одлуке доносити.

Панисламизам и Рабита

Светски исламски конгрес био је један од првих покушаја да се створи организација која би заменила укинати халифат и чинила јединствени светски муслимански ауторитет. Но, по ефикасности, није могао у потпуности да оствари све жеље његових креатора, пре свега

¹² *Ислам в СССР*, исто, стр. 159. Упоредити и са С. Алиев, *Ислам и политика*, у Азија и Африка сегоднја, бр. 12/1981, Москва.

¹³ *Ислам в СССР*, исто, стр. 160.

¹⁴ „*News of muslim...*“, исто.

саудијског двора. Али, својом делатношћу отворио је пут ка стварању услова за настанак друге, много ефикасније, назови приватне панмуслиманске организације – Светске исламске лиге или, на арапском: Рабитат-ал-Алам-ал-Ислами, односно, скраћено, већ читавом свету познато – Рабита. Рабита није ни покушала да преузме све активности осталих панисламских организација и да их самим тим укине. Напротив! Она је само постала координатор и инспиратор многобројних акција које се изводе широм исламског света. Док Светском исламском конгресу препушта да делује на истом пољу, Рабита инспирише и стварање других, наизглед самосталних и аутономних организација, а све са истим циљем – стварања исламске државе за све муслимане света.

Значај и моћ Рабите показују колико је све ово што се збива у БиХ неодојиви део светског исламског препорода, који се остварује под покровитељством те организације. Рабита је створена 1962. године, на конференцији којој су присуствовале делегације из 43 исламске земље.¹⁵ Настала је захваљујући напорима ондашњег краља Саудијске Арабије Фејсала бин Абдул Азиза.¹⁶ Створена је, како је рекао главни уредник њеног органа „Журнала светске исламске лиге“, ради узимања главне одговорности за уједињење свих муслимана света.¹⁷ О њеним циљевима, обраћајући се делегатима на конгресу организације 17. априла 1965. њен мецена и инспиратор краљ Фејсал изјавио је: „Браћо, ово није обична конференција... Муслимани који се налазе на свим крајевима света гледају у вас са надом... Драга браћо, данас ми видимо да *муслиманска нација* пати од нејединства, свађа, и неслагања“.¹⁸ Значи, одмах, на почетку свога говора, краљ Фејсал је нагласио да је Рабита узданица читавог исламског света и да он све муслимане, без обзира на расу или језик којим говоре, сматра јединственом нацијом, као што су то Енглези, Французи или Срби. Истовремено, то значи да проблем босанских муслимана за Рабиту није оно што је проблем Срба за Русе. Јер, ради се о два блиска, али посебна народа, за разлику од муслимана, који су једна нација. Да би се та криза превазишла Фејсал је позвао на стварање исламске државе на сасвим јасан начин: „Дужност је свих муслимана да од божије књиге (Курана, прим. М.Ј.) и од традиције божијег посланика (Мухамеда, прим. М.Ј.) учине арбитра и судију у свим проблемима“.¹⁹ Према томе, јасно и недвосмислено је муслиманима света поручено да се у вези са свим питањима која се тичу њиховог живота и рада, значи од личних до политичких, руководе у акцији Кураном и традицијом Мухамеда, тј. Шеријатом, који та два извора муслиманског права разрађује. Посебно је важно да је краљ Фејсал истакао да ће његова земља имати прворазредан значај у Рабити:

¹⁵ „The muslim world league Journal“, септембар–октобар 1987, стр. 4.

¹⁶ Исто.

¹⁷ Исто.

¹⁸ Исто, стр. 1–2.

¹⁹ Исто.

„Браћо, краљевина Саудијска Арабија значи и влада и народ ће помоћи сву муслиманску браћу у свакој земљи на свету. Ми позивамо нашу муслиманску браћу да помажу једни друге и да сарађују у било чему што ће бити корисно за нашу религију...“²⁰ Према томе, јасно је зашто се Рабита толико ангажовала око муслимана у БиХ – она је то обећала на дан свога оснивања. Стога је јасно да су све акције које се сада воде у БиХ инициране и потпомогнуте из Светске исламске лиге.

У Уставу Рабите сублимирани су циљеви те организације изречени у инаугуралном говору краља Фејсала. Већ у другом делу Устава, у т. 2, каже се да је основни циљ Рабите „пропагирање поруке ислама, објашњавање његовог учења и доктрине...“²¹ Шта се подразумева под пропагирањем исламског учења објашњава чл. 3, т. а: „Тежити остваривању исламске владавине у свим исламским земљама“.²²

Да је Рабита само формално приватна, и да је, у ствари, директан експонент краљевске куће која влада арабијским полуострвом јасно се види из њеног статута, тј. Устава. У чл. 5 каже се да Уставни савет води и контролише послове лиге и да, истовремено, он одређује политику Организације. У члану 6 каже се да нове чланове кандидује генерални секретар, а о њиховом пријему одлучује Уставни савет. Пошто се према члану 16 генерални секретар обавезно бира међу грађанима Саудијске Арабије, јасно је да је практично читав главни орган Организације подређен тој држави, где се, уосталом, налази и седиште Организације.²³

Посебно важан детаљ из Устава Рабите садржан је у чл. 44, где се каже да ће организација основати своје бирое у исламским и неисламским земљама, а у чл. 48 истиче се, у т. а, да је један од циљева тих центара спровођење резолуције Лиге, али и тежња да се свим могућим средствима остваре циљеви Рабите. Тачком ф' истога члана исказује се да је један од циљева тог центра: борба против атеизма, идолатрије и свих неисламских новотарија, да би се одмах, чл. 49, нагласило како се ипак у остваривању циљева представници Рабите не смеју мешати у политику земље у којој делују.²⁴ Очигледно је да је тај последњи захтев противуречан основном циљу, тј. тежњи да се оствари исламска владавина у свим муслиманским земљама. Јер, тежња да се, на пример, у БиХ оствари владавина заснована на исламу обавезно подразумева кршење садашњег устава, према којем је та држава секуларистичка. Но, Саудијци су ту одредбу морали формално навести у Уставу да би

²⁰ Исто.

²¹ Исто, стр. 6.

²² Исто, стр. 6.

²³ „The muslim world league Journal“, исто, стр. 7.

²⁴ Исто, видети и Л. В. Валкова, Рол исламског фактора и арабског национализма у формирању внешнеполитическог курса руководства Саудовској Аравији у Ислам и проблеми национализма у странах Ближњег и Средњег истока, Москва, 1986.

барем мало прикрили своје стварне намере. Али, у последње време и то се занемарује и отворено иступа с политичким захтевима који Рабиту представљају као државотворни чинилац који жели стварање јединствене исламске државе.

Осим пропаганде извана, Рабита је деловала давањем великих финансијских средстава за стварање исламске инфраструктуре која сада треба да доведе до исламизације. Тако је, између осталог, главни спонзор те организације, краљ Фахд бин Абдул Азиз, поклонио 250.000 долара за обнову Гази-Хусреф бегове џамије у Сарајеву. Рабита је дала велика средства и за отварање исламског теолошког факултета у истом граду.²⁵ Међу контактима које је остварила с хришћанским црквама веома је значајно да нису заобиђене ни православне какве су Грчка и Антиохијска.²⁶ Колико је акција Рабите дугорочна и планска, најбоље се види из чињенице да је Албанију одувек ценила као муслиманску земљу и припремала терен за њену реисламизацију. Али, како вели генерални секретар, они су деловали посредно, преко Шиптара у САД и Европи,²⁷ тако да су рушење комунизма дочекали веома спремно. Ревитализација ислама у Албанији иде тим темпом да је на свечаностима поводом Бајрама 1991. године у Скадру, где је иначе највећа концентрација шиптарских католика, било 30.000 људи. Човек који је руководио молитвом рекао је да није видео величанственији исламски скуп.²⁸ Делатност међу Шиптарима је довела до тога да је чак министар иностраних послова те земље тражио стипендије за школовање студената на исламским универзитетима,²⁹ али је највећи од свих успеха који је ислам у тој земљи имао чињеница да је Албанија стекла статус посматрача у Организацији исламске конференције (ОИК).³⁰ Намеће се питање шта би на све то рекао Енвер Хоџа, који је религију забранио, а сада његова земља посредно постаје чланица изразито верске исламске организације.

Врховни савет за џамије

Знајући да не може свуда успешно да делује, али и то да је њено поље дејства веома разуђено, Рабита је основала бројне помоћне организме. Међу такве спада и Врховни савет за џамије. Та наизглед сасвим религиозна институција такође има значајне политичке циљеве,

²⁵ Al-Aboudi Mohammad bin Nasr, *Muslims in eastern Europe: A first hand raport*, Journal institut of muslim minority affairs, vol 7 br. 1, јануар 1987, Джеда; погледати и В. Киселев, *Ислам в международних одношенијах*, у Азија и Африка сегоднја, бр. 11/1987, Москва.

²⁶ „The muslim world league...“, *isto*, стр. 11.

²⁷ „The muslim world league Journal, *isto*, стр. 15.

²⁸ „Препород“, 1. мај 1991, стр. 12, Сарајево.

²⁹ *Исто*, 1. фебруар 1992, стр. 6.

³⁰ „IRCICA“, Bulletin d'information, Istanbul, бр. 27/1991, стр. 5; У међувремену Албанија је постала и пуноправни члан ОИК-а.

што се види и из објашњења генералног секретара Рабите, Абдулаха Омера Насифа: „Врховни савет за џамије је основан са циљем обнављања улоге коју су џамије некада имале и преобраћања џамијских функција у центре свих активности, исто као и трансформацију тих сакралних објеката у форуме за уједињавање муслиманских заједница“.³¹ Дакле, на основу става генералног секретара Рабите може се закључити да је за Врховни савет за џамије један од основних циљева да их претвори у центре свих активности, као што је то било у прошлости. Јер, џамије су у Мухамедово време биле стварна места где се креирала политика првобитне исламске државе, а таквим настојањима Насиф јасно показује да и сада то исто жели да постигне. Посебно је важно да он говори о томе да џамије морају постати форум где ће се деловати на уједињењу свих исламских заједница. А пошто је исламска заједница пре свега држава, то се не може разумети другачије него као настојање да се све исламске заједнице у свету уједине, што значи и она у Босни и Херцеговини. Управо томе циљу тежи и Алија Изетбеговић, који вели да му је циљ заједничка исламска држава у форми федерације.

Представници Рабите и осталих међународних исламских институција о томе су веома отворено говорили приликом својих посета сада већ бившој Југославији. Њихови домаћини из ИВЗ Југославије веома топло су их дочекивали и показивали да потпуно прихватају те идеје. О томе најбоље сведочи интервју генералног секретара Рабите Абдулаха Омера Насифа, објављен у најутицајнијем исламском гласилу „Препород“, који је насловљен огромним црвеним словима *Ислам као јединство вере и државе*.³² Насиф јасно налаже да је први задатак савремене уleme (зналци ислама, свештенство) да делује на остварењу те идеје, која треба да омогући да се створи јединствена исламска држава у свету.³³

Према томе, сада се без икаквог прикривања види да је ИВЗ од почетка свог деловања имала тај циљ, али да га није могла отворено изнети. Зато се сада, када су услови промењени и када се ИВЗ, ојачана влашћу СДА, осећа моћном, и у самом „Препороду“ отворено истиче та идеја. Тако се, практично, у сваком броју тих утицајних новина могу наћи и други садржаји који јасно указују на тенденцију да се муслимани БиХ, као и осталих делова бивше Југославије, уједине с другим истоверницима. То илуструје и наизглед хумореска која је објављена у „Препороду“ под називом *Хоће стара нана Босну усред исламистана*.³⁴ То би можда и могла бити хумореска да није јасно, на основу наведеног, да ту нема никакве шале. Међутим, значајно је да Рабита, Врховни савет за џамије и остали нису БиХ наменили само улогу једне од покрајина

³¹ „The muslim world...“, *исто*, стр. 16.

³² „Препород“, *исто*, 15. август 1991, стр. 12–13.

³³ *Исто*.

³⁴ *Исто*, 1. август 1991, стр. 17.

у будућем „исламистану“ већ и улогу покрајине која треба офанзивним акцијама да шири границе „исламистана“ у свету. То потврђује и изјава професора универзитета М. Б. Сауда из Саудијске Арабије да „ислам у источној Европи и даље има чврсто коријење, због чега има све предиспозиције да уз Алахову помоћ буде средиште политичке моћи и истовремено дифузни центар ислама преосталом дијелу Европе и Совјетског Савеза.“³⁵

Јасно је, дакле, да ни Врховном савету за џамије примарни циљ није оно што се обично сматра најважнијим верским циљевима – пропагирање вере, већ према Насифу, стварање јединствене државе свих муслимана. Отуда то ни по којем критеријуму није верска, већ првенствено политичка организација. Своју делатност је концентрисала на читав свет, посебно на Европу, а муслимани у нашој земљи главна су снага на коју се рачуна да ће остварити те циљеве. Читава ИВЗ стално је била укључена у делатности Рабите и осталих међународних асоцијација. Тако је београдски муфтија Хамдија Јусуфспахић члан Уставног савета,³⁶ главног органа Рабите, и члан континенталног европског савета за џамије из Европе итд.³⁷

Улога Исламског савета у ширењу идеја исламске државе

У нашем случају посебно је значајна организација позната под називом Исламски савет, која је у неким текстовима називана и Исламски савет Европе. Ради се, у ствари, о истој организацији, чије је седиште у Лондону, а ако се спомене и нека друга организација са сличним именом ваља знати да се ради о институцији на чијем је челу Салем Азам. Исламски савет је основан 1973. године,³⁸ а створила га је ОИК, која окупља све исламске земље.³⁹ Добро обавештени извори тврде да тај покрет недвосмислено шири, као своју, идеологију која је, у ствари, идеологија „Муслиманске браће“,⁴⁰ прве праве исламско-фундаменталистичке организације у свету.⁴¹ Тачније, то значи да и ОИК заступа исте идеје. Али, пошто се ради о покрету који окупља исламске земље и који има статус посматрача у ОУН,⁴² логично је да не сме

³⁵ Исто, 15. септембар 1991, стр. 13.

³⁶ „The muslim world league...“, исто, стр. 18.

³⁷ Повратак богова, „Дуга“, април 1986, стр. 30.

³⁸ Strategic studies, „Journal institut of strategic studies“, Islamabad, vol. VII, зима 1983, бр. 2, стр. 3.

³⁹ „Arabia“, Лондон, 28. децембар 1983, стр. 42.

⁴⁰ Middle east contemporary survey, Tel Aviv university, vol VIII, str. 174.

⁴¹ Видети: Т. П. Милосавскаја, *Дејтелност Братев-Мусулман в странах Востока*, у Ислам в странах Ближнего и Среднего востока, Москва 1982; исти аутор, *Началнији етап дејателности асоциацији Братев-Мусулман у Религии мира: Историја и современост*, годишњак, Москва, 1982; Carre O et Michaud G, *Les frères musulmans 1928–1982*, Egypte, Syrie, Pariz, 1983, Mitchell R, *The society of Muslim brothers*, London, 1969.

⁴² Видети резолуцију 3369/XXX/ Генералне скупштине ОУН, којом се од 10. октобра 1975. ОИК-у додељује статус посматрача.

отворено да испољава такве идеје, већ налази друге, мање официјелне покрете који могу без икаквих сметњи да остварују оно што жели и она сама, али без опасности да буде оптужена за субверзивну делатност противну Повељи ОУН, а у много чему и самој Повељи Организације исламске заједнице.⁴³

Делујући у том правцу Исламски савет је створио *Пројект исламског устава и Универзалну исламску декларацију о правима човека*.⁴⁴ Та два документа служе као модели за организовање исламске државе. Тачније, показују како исламска држава треба да буде уређена. Пошто је то једини устав који се сматра исламски правоваљаним, требало би, према мишљењу Исламског савета, да га примењују све исламске земље. Тако би уставна проблематика свих тих држава била унифицирана, што би, логично, био први корак ка стварању јединственог политичког система. Јер, заједнички устав би, временом, искључио сваку могућност и потребу за посебном егзистенцијом било које исламске државе изван јединствене. Тај пројекат устава створен је према моделу фундаменталистичке и екстремистичке организације „Муслиманска браћа“, тако да показује да се „Исламски савет“, али ни ОИК, која стоји изнад њега, нимало не разликују у својим намерама од фундаменталистичке интерпретације ислама.⁴⁵ Но, све земље чланице Организације исламских земаља не деле у потпуности ту политику, али својим присуством у Организацији дају легитимитет свим акцијама које она предузима, мада се некада с многим од тих акција не слажу.

Најсигурнији доказ за то је податак да се у многим заједнички одлученим подухватима исламске земље ипак различито понашају, па често међу њима нема слоге. Но, када се ради о односима с немуслиманима, има је више него обично. Ту разлику између речи и дела објашњава чињеница да ОИК, односно Саудијска Арабија која иза ње стоји, заиста настоји да својом политиком оствари оно што се према тумачењима највећег броја улеме заиста сматра правим и јединим исламом. Стога они који имају резерве према појединим акцијама ОИК-а, које су значајно исламски одређене, не могу отворено да иступе против њих јер би изазвали улему и вернике у својим земљама, а свима њима је основни извор идеологије и легитимитета управо ислам.⁴⁶ Управо стога акције Исламског савета имају веома велики одјек у исламском свету. Јер, сви знају да оно што они траже заиста јесте ислам какав проповеда највећи део улеме. Та организација, мада је формирао ОИК, жели да очува у свету привид самосталности, па је њен однос са ОИК-ом

⁴³ Видети: М. Јевтић, *Правни систем организације Исламске конференције*, „Марксистичке теме“, бр. 3–4/1986, Ниш.

⁴⁴ „Strategic studies...“, *isto*.

⁴⁵ „Middle east...“, *isto*.

⁴⁶ Видети: В. Levis, *Le retour de l'islam*, Париз, 1985; погледати и М. Јевтић, *Ислам као извор идеологије и легитимитета у савременим политичким системима*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 4/1989.

регулисан тако да Организација има статус посматрача у Исламској конференцији, у чијем раду учествује. Али, за нас је посебно важно оно што вели Салем Азам, секретар, тј. његова изјава да сарађује с генералним секретаром ОИК-а приликом организовања састанка ОИК-а о муслиманским мањинама, каква је она која живи на тлу бивше Југославије.⁴⁷

Идеологија те организације, која је видљива у пројектима *Исламски устав* и *Универзална декларација о људским правима* веома је детаљно изложена и у једном другом документу, који се зове *Универзална исламска декларација*.⁴⁸ У преамбули документа пише: „... ислам је потпуни кодекс живота погодан за све народе и сва времена, и Алахов мандат је вечан и општи и примењује се на сваку област људског понашања и живота, без икакве разлике између духовног и световног“.⁴⁹ Већ на основу те дефиниције види се да по мишљењу Исламског савета нема разлике између световне и духовне власти, и да се тиме веома директно негира могућност секуларистичког уређења друштва, тако да је једини облик политичке организације који ислам дозвољава онај који подразумева обавезну теократију.⁵⁰

У одељку *Државна политика* пише: „Шеријат је највиши закон муслиманске заједнице и мора бити примењен у својој потпуности у свим аспектима живота. Свака муслиманска земља мора експлицитно да Шеријат постави као критеријум којим ће се процењивати јавно и приватно понашање свих; управљача и оних којима се управља, исто тако шеријат мора бити главни извор свих закона у земљи“.⁵¹ Посебно је значајно да се следећом одредбом *Универзалне исламске декларације* одређује карактер политичке власти у муслиманској земљи. „Политичка власт се мора вршити унутар оквира који даје шеријат...“⁵² Према томе, идеологија Исламског савета директно се окреће стварању апсолутне исламске теократије, а то је и основна идеја радикално политизоване организације „Муслиманска браћа“.⁵³ Односно, та идеологија је управо идеологија „Муслиманске браће“, а пошто иза ње стоји и ОИК, јасно је да се та међународна организација залаже за исту доктрину за коју се залажу и исламски фундаменталисти. Утицај те фундаменталистичке организације се посебно осетио на скупу који је организовао Исламски савет у Исламабаду, у Пакистану, од 10. до 12. децембра 1983, под називом *Ислам данас*. На конференцији су учествовали следећи утицајни

⁴⁷ „Arabia“, *исто*.

⁴⁸ *Islam and contemporary society*, edited by Salem Azzam Islamic council of Europe, London, стр. 253.

⁴⁹ *Исто*, стр. 254.

⁵⁰ Видети: A. Manzoordin, *Sovereignty of God in the constitution of Pakistan*, у *Islamic studies*, 1965, t. 4, fasc 2, Islamabad.

⁵¹ *Islam and contemporary...*, *исто*, стр. 260.

⁵² *Исто*.

⁵³ I. Zahmoul, *L'état islamique dans la doctrine des frères musulmans*, Firminy-France, недатирано.

чланови „Муслиманске браће“: Омер Телмесани из Египта, Абдул Рахман Халифа из Јордана, Хасан Тураби из Судана, као и Саид Рамадан, шеф Исламског центра у Женеви.⁵⁴ Посебно је важна чињеница да је скуп одржан под патронатом Зије ул Хака, ондашњег председника Пакистана, што јасно показује његов став према екстремној фундаменталистичкој интерпретацији ислама.⁵⁵ На том скупу, где се окупило 95 делегата из разних исламских земаља, усвојен је и наведени пројект *Исламског устава*, који су проповедала „Муслиманска браћа“. На конференцији је посебно наглашено да се мора поново изградити исламски поредак на основу *Курана* и *Суне*, и то у свим исламским земаљама.⁵⁶

Пошто је једно од основних питања Исламског савета питање муслимана у немуслиманским земљама, тада је јасно апострофирано где се, према мишљењу Савета, крше права муслимана, а као једна од земаља наведена је СФР Југославија.⁵⁷ Кршење права муслимана, по критеријумима Савета, састојало се у чињеници да Југославија није могла да призна право својим муслиманима да разоре земљу и да се уједине с осталим једноверницима, и у томе што није дозволила примену шеријатских прописа који би дискриминисали немуслимане. Салем Азам је на том скупу јасно нагласио да ће један од најважнијих задатака организације бити „снажна подршка ослободилачким покретима“.⁵⁸

Деловање ОИК-а на исламизацију Босне и Херцеговине

У оквиру деловања исламских центара на Југославију значајна је Организација исламске конференције.⁵⁹ Најважнија карактеристика те асоцијације јесте то што она чини заједницу држава, па може покренути све акције на међудржавном нивоу о питањима за која је заинтересована. Отуда је управо ОИК била иницијатор многих подухвата, с циљем да се питање муслимана БиХ почне третирати као прворазредно светско питање.

Организација исламске конференције има седиште у Џеди, у Саудијској Арабији.⁶⁰ Створена је после паљевине џамије Ал-Акса у Јерусалиму, 1969. године, када је у знак протеста одржан велики скуп државника

⁵⁴ „Middle east contemporary...“, исто.

⁵⁵ Исто.

⁵⁶ „Strategic studies“, исто, стр. 27.

⁵⁷ Исто, стр. 4.

⁵⁸ Исто, стр. 27.

⁵⁹ М. Јевтић, *Исламско схватање рата и улога Исламске конференције у очувању мира* (магистарски рад), Правни факултет Београд, 1984; *Правни систем организације Исламске конференције*, „Марксистичке теме“, Ниш, бр. 3-4/1986, *Верско-политичке основе Исламске конференције*, „Религија и савремени свет“, Београд, 1986.

⁶⁰ М. Јевтић, *Правни систем организације... исто*, у тексту је превод Повеље ОИК-а, где се о седишту говори у чл. VI, т. 5.

исламских земаља у Рабату. Како се касније показало, догађај са Ал-Аксом био је само одличан повод за Саудијску Арабију да покрене питање претварања тога самита шефова арапских и исламских држава у стабилну међународну институцију. Та акција је успела вештим и упорним филигранским радом саудијско-арабијског двора, мада је од почетка наилазила на снажне отпоре у самом исламском свету, где су многи државници сматрали да је анахронизам стварање верско-политичке организације у 20. веку.⁶¹ На жалост, та опција је била поражена и ОИК створена је таква каква јесте, тако да служи као изврстан полигон Саудијској Арабији да преко ње остварује своје исламско-прозелитске циљеве. Против стварања органа који су институционализовали привремени скуп у Мароку биле су и земље попут Турске и Либије, иако Турска сада веома вешто користи ОИК, коју је некада сматрала противном кемалистичкој идеологији.

Једно од основних питања којима се бави ОИК јесте питање тзв. муслиманских мањина, каква је она у централној републици бивше СФР Југославије. Наиме, за ОИК сви муслимани у свету, ма где живели, нису ништа друго до делови једног јединственог народа. О томе се јасно говори у члану 4 Повеље: „Конференција краљева и шефова држава или влада је највиши орган организације. Она се састаје кад *интерес муслиманске нације то захтева*...“⁶² Тиме се јасно исламско-фундаменталистички принципи уграђују у правни поредак те организације, јер се као нација представљају припадници различите етничке и расне припадности које повезује само иста вера. Али, разлог за критику те тезе није формалне природе, јер се крши нешто што је свима очигледно, већ веома практичне, зато што таквим ставом ОИК стиче право да питање муслимана у било којој земљи света сматра примарним за њу, и да се, стога, меша у унутрашње уређење на исти начин на који, на пример, Аустријанци бране права својих сународника који живе у италијанском Тиролу, што очигледно није исто.

Посебно је важна чињеница да је исламско право персонално, а не територијално. Самим тим, оно би се морало примењивати на све муслимане. Али, пошто је халиф поглавар исламске заједнице, односно свим муслиманима, то би значило да би, у случају да ОИК изабере халифа кога би сви муслимани признали, он био шеф државе и оним муслиманима који имају америчко држављанство, тј. они би требало да се сматрају екстериторијалним у односу на америчку администрацију.⁶³ Значи, не би морали да служе америчку војску, да поштују амерички грађански законик итд. Нормално, такве захтеве нико не поставља одмах, али из свих предложених аката Исламског савета, тј. *Пројекта*

⁶¹ „Le monde“, 27. септембар 1969, Париз.

⁶² М. Јевтић, *Правни...*, исто.

⁶³ О природи исламског права видети у раду професора техранског универзитета А. Матин-Дафари, *Les fondaments de droit international dans l'islam*, „Revue de droit international de sciences diplomatique et politiques“, Ženeva, бр. 1/1962.

исламског устава, Универзалне исламске декларације о људским правима и Универзалне исламске декларације то јасно произилази. О томе је веома критички говорио и муслимански интелектуалац Али Мерад, указујући да су ти захтеви неспојиви са савременим светом.⁶⁴ Но, на основу промовисања таквих аката и њиховог прихватања од стране ОИК-а, види се да планери из те организације имају најозбиљнију намеру да тако нешто спроведу у дело чим се створе услови. Посебно је значајно да су све те акције добиле и међународну подршку, мада вероватно несвесно, због недовољног познавања ислама. Између осталог, *Универзална исламска декларација о људским правима* промовисана је у просторијама UNESCO-а у Паризу, па је тако постала и међународно релевантна.⁶⁵ Осим тога, у Канади и другде муслиманске заједнице већ захтевају да у одређеном домену буду екстериторијалне у односу на законе домицилне државе. На жалост, Запад још није свестан те чињенице, иначе би сигурно имао другачији приступ. Захваљујући свему томе, видљиво је да је за ОИК питање муслимана у БиХ исто што је за Италијане питање Италијана у Истри. Признајући таква настојања Запад несвесно руши основе на којима почива, а то је секуларизам као претпоставка модерне политичке организације. На жалост, реакције на такве изливе исламског прозелитизма и фанатизма нису довољно озбиљно схваћене, мада их је било. Тако је, између осталог, ОИК прогласила свети рат цихад Израелу на свом самиту 1981. године, чиме је тај средњовековни институт стекао право грађанства. Јер, ОИК посматрач је у ОУН, па је искористила ту могућност да на свети, тј. верски рат позове преко Организације уједињених нација.⁶⁶ На то је у свету реаговано, али сасвим млако, осим у појединачним случајевима, као што је проглашење цихада,⁶⁷ од чега није било никакве користи. Јер, ОИК постала је веома утицајан светски чинилац, који без икаквог зазора постепено и полако остварује своју политику.

Једно од главних и најефикаснијих подручја деловања те организације тиче се питања муслиманских мањина, у чему се слажу сви аналитичари. Тако, на пример, Кизилбаш Хамид вели да је једно од најзначајнијих питања које је ОИК покретала било питање муслиманских мањина, а за остварење тих проблема основан је посебан депарتمان.⁶⁸ Та констатација Кизилбаша видљива је свакоме ко се иоле бавио

⁶⁴ Цитирано према *E. Hirsch, Islam et les droits de l'homme* Pariz, 1984, стр. 205; погледати и наш рад *Права човека у исламским политичким системима у светлу Универзалне исламске декларације о људским правима*, у „Међународни проблеми“, бр. 2/1991.

⁶⁵ E. Hirsch, *isto*.

⁶⁶ Погледати о томе резолуцију ОИК бр. 5/3-P/Is/, штампану у *Assemblée generale des Nations unies A/36/138*, од 31. марта 1981, стр. 31.

⁶⁷ J. Ellul, *Selon que vous serez puissant ou misérable*, „Le Monde“, 12. фебруар 1981.

⁶⁸ H. Kizilbash, *The islamic conference retrospect and prospect* у *Arab studies quarterly* br. 4/1 & 2, proleće 1982, Njujork; упоредити са Л. Б. Борисов, *Организација Исламскаја конференција: политические аспекти деятельности*, у Народи

анализом делатности ОИК-а. Већина резолуција Организације посвећена је питањима која су се тичала места и улоге муслимана у немуслиманским земљама или споровима који су потресали или су се тичали односа муслимана и немуслимана. Тако је, на пример, сама ОИК створена због спора муслиманских Палестинаца с јеврејским Израелом. Од тада је увек, на свим скуповима, већина резолуција доношена у вези с питањем Палестине. Тако је, на пример, на Трећем самиту ОИК-а, одржаном 1981. године, донето укупно 13 резолуција политичког карактера, а од тога су три биле посвећене палестинском проблему. И, што је посебно важно, цео самит је организован под називом *Седница о Палестини и Јерусалиму*.⁶⁹ Од осталих десет резолуција четири су биле посвећене проблемима везаним за сукобљавање муслимана с немуслиманима. Још карактеристичнији, у вези с тим, био је скуп министара иностраних послова земаља чланица ОИК-а одржан 1980. године. Тада је од 42 резолуције политичког и информативног карактера чак 15 било посвећено Палестини, тј. сукобу са „неверничким“ Јеврејима.⁷⁰ Осим тога, у Резолуцији 23 посебно је расправљано о муслиманским заједницама у државама нечланицама ОИК-а. На истом скупу је пружена снажна подршка турској кипарској заједници, муслиманима на Филипинима итд.⁷¹ На тој конференцији створен је Министарски комитет за испитивање положаја муслимана у немуслиманским земљама, састављен од генералног секретара ОИК-а и министара иностраних послова Туниса и Сенегала. Као основни задатак, Комитету је наложено:

- да ступи у контакт с владама држава у којима живе муслиманске заједнице и да наредној, дванаестој седници поднесе о томе извештај;
- да прати спровођење одлука ОИК-а о тим питањима;
- да се консултује и сарађује с организацијама, организмима и личностима којих се тичу питања о муслиманским заједницама.⁷²

Дакле, ОИК створена је због питања сукоба муслимана и Јевреја. Поред тога, основна делатност Организације протегла се на остваривање јединства исламског света на принципима које пропагира Саудијска Арабија и акције на стварању јединствене исламске државе, која обавезно треба да укључи све муслимане света, без обзира на то где живе.⁷³ У вези с тим, муслимани БиХ и Космета добили су посебно важно место. Због свега тога, на свим заседањима ОИК-а најважнија

Азии и Африки, бр. 4/1983; исти аутор, *Организација Исламскаја конференција: економически, социјалније и културније аспекти дејателности*, у Народи Азии и Африки, бр. 5/1984.

⁶⁹ Nations unies, *Assemblée générale* A/36/138, 31. mart 1981.

⁷⁰ Nations unies, *Assemblée générale*, Conseil de sécurité A/35/419, S/14. 129, 27. august 1980.

⁷¹ Исто.

⁷² Исто, стр. 58.

⁷³ Л. В. Валкова, *Место Саудовској Аравии в мусулманском мире*, у Исламски фактор в международних одношенијах в Азии /70-перваја половина 80-тих годов/ Москва, 1987.

је била расправа о питањима мањинских муслиманских заједница. На жалост, како вели Хамид Кизилбаш, ОИК не штампа ток својих дебата и гласања по појединим питањима, па није увек лако дешифровати све њене акције. Али, ипак је све што та организација ради веома приметно и присутно широм света.

Конкретизација панисламске солидарности на простору

Босне и Херцеговине

Тежња ка исламској држави уграђена је у саму срж ислама, тако да никаква акција исламских међународних тела није требало да је усађује у душе муслимана БиХ, већ је она била само значајна потпора. У вези с тим, прву важну сарадњу на стварању исламистана одиграо је Исламски конгрес у Јерусалиму, 1931. године, на којем је присуствовала бројна делегација Босне и Херцеговине. Од тада су светски исламски центри, колико је то год било у њиховој моћи, потпомагали своје једновернике у БиХ, и та је помоћ прогресивно расла с економском и политичком моћи муслимана у свету.

Разбијачка делатност у односу на Југославију остваривала се и преко бројних муслимана у БиХ, исто као и преко оних из Рашке области, Космета и Македоније. Сви су они здушно радили на разбијању Југославије, која је била главна брана за остваривање тих циљева, а то је требало да буде прва фаза. Друга фаза требало је да се реализује тек након стварања посебних политичких ентитета на подручјима која су некада чинила заједницу Јужних Словена. Та разбијачка активност је добијала свестрану подршку на скуповима које су организовале наведене међународне организације, али је томе претходила, као фаза, тзв. интелектуално-препородитељска делатност, која је у исламском свету, и у свету уопште, требало да разбије илузију о Југославији као заједници у којој сви имају иста права. То се остваривало кроз давање великог простора муслиманским ауторима разног профила и образовања у листовима и осталим информативним медијима којима су те међународне исламске организације располагале. Тако се стварало јавно мњење које је требало да доведе до овога што сада већ видимо као резултат.

Након информативне „револуције“ прешло се на давање материјалне помоћи, прво за тзв. Обнову ислама, а затим за куповину оружја и опрему за остварење „победоносног цихада“, чији је циљ прва права исламска држава у Европи у 20. веку. Тако су се у муслиманској штампи у свету појављивали текстови у којима се говорило о значају муслимана у БиХ за исламску „револуцију“. У једном од тих текстова се наглашава како је 120.000 деце у Југославији похађало муслиманску верску поуку.⁷⁴

⁷⁴ А. Смајловић, *Muslim in Yugoslavia*, „Journal institut of muslim minority affairs“, br. 2 i 3, 1979–1980, volume I i II, Džeda.

Да би се нагласило колико су муслимани из БиХ слични осталим мухамеданцима, аутор текста Ахмед Смајловић, тадашњи високи функционер ИВЗ, рекао је: „Што се тиче муслимана који су отишли у Турску они су се брзо инкорпорирали и интегрисали, пошто су њихове навике, култура и дух скоро исти као и Турака...“⁷⁵ То је требало да буде још један доказ више о томе да су муслимани слични без обзира на етничко и расно порекло. Посебно је важно што је то изговорио Смајловић, и то за лист из Саудијске Арабије, где су зачете многе значајне идеје о исламском јединству. Ахмед Смајловић је био више година веома важна личност у ИВЗ, али и члан великог броја међународних исламских институција, каква је Исламски савет из Лондона.⁷⁶ Тако постаје јасно ко је био репрезент те организације у Југославији, ко је информисао њене управне органе о „дискриминацији муслимана“ и на основу чијих извештаја је Југославија нападана. Посебно је важно да је у истом часопису објављен један од важнијих приказа положаја муслимана у Југославији, што је послужило као једна од инструкција муслиманским организацијама у свету да се обруше на Југославију, а у 1992. години на босанске и херцеговачке Србе. У том извештају се каже да је на Космету ситуација албанских муслимана веома тешка. Нетачно се наводи да Срби држе све економске и трговачке активности, те да број незапослених превазилази границу подношљивости. Истовремено се вели да је Космет веома богат и да извози злато и петрол, али је ипак најнеразвијенији у читавој ондашњој Југославији и читавој Европи. У вези с тим кориштен је познати слоган „Трепча ради, Београд се гради“, али у мало измењеној верзији: „Косово ради, Београд користи“.⁷⁷ Тај текст је био веома антихришћански усмерен, јер је већ на самом почетку наглашено да се ради о муслиманским Шиптарима. Веома је значајно да аутор текста говори и о томе како муслимани из читавог света дају новчане прилоге за функционисање ИВЗ. Између осталог, наглашава да ИВЗ повремено добија финансијску помоћ из Ирана и Либије.

Осим тога, објављене су и конкретне бројке. Тако се каже да је дамија у Загребу изграђена са само 32 одсто средстава локалних муслимана, а остало су дали донатори са стране: Краљ Фахд 720.000 долара, други утицајни Саудијци још 320.000, султан Мухамед ал Касим из Уједињених арапских емирата дао је два милиона долара,⁷⁸ док је Гадафи обећао 10 милиона долара за изградњу исламског центра у Београду. Давањем толиких финансијских средстава представници муслимана из света обезбедили су себи значајно место у ИВЗ. Тако је Исламски теолошки факултет у Сарајеву отворио ондашњи генерални

⁷⁵ Исто.

⁷⁶ Повратак богова, „Дуга“, исто, стр. 31.

⁷⁷ Al Aboudi Mohammad bin Nasr, *Muslims in eastern Europe...* исто, стр. 96.

⁷⁸ Исто, стр. 95.

секретар Рабите Мохамед али ал Харакан.⁷⁹ Но, упркос толиком издвајању и могућности да се граде сакрални објекти, аутор текста није задовољан верском слободом муслимана и тврди да је она угрожена. Као главне изворе угрожености наводи следеће: мешане бракове муслиманских жена и хришћана, алкохолизам и свињетину. Он вели да власти врше притисак на свакодневни живот муслимана тиме што охрабрују међусобне бракове муслиманки и хришћана и терају децу да у јавним школама једу свињетину.⁸⁰

Дакле, оно што се у том тексту сматра дискриминацијом нема никакве везе с тим појмом у савременом међународном праву. Напротив! Дискриминацијом се сматра то што се неке муслиманке удају за немуслимане, али им зато не смета када се ради о обрнутом случају. А, такозвано охрабривање мешаних бракова, у ствари, јесте чињеница да постоји лаичко брачно законодавство, које о религији лица која склапају брак уопште не води рачуна. Према томе, закључак је да се та дискриминација може уклонити тек када муслимани буду правно екстериторијални.

Такви написи у стручном часопису само су врхунац онога што се у исламској штампи говорило о Југославији, а чији су иницијатори били наведене организације и људи који у њима раде. Требало је да сви ти текстови припреме исламско јавно мњење у свету за ситуацију која је створена појавом СДА и Алије Изетбеговића на политичкој сцени Босне и Херцеговине.

Стварајући претпоставке за прављење исламског коридора који би повезивао исламску БиХ и Космет, у исламском свету се стално ширила идеја о Рашкој области као историјском делу БиХ који је насилно отргнут од матице и у којем су муслимани прогоњени.⁸¹ Тако се стално указивало на потребу да се у муслиманским земљама покрене акција чији би циљ био одвајање те територије од Србије и Црне Горе и њено припајање БиХ. У пропаганди која се бесомучно ширила исламским светом изрицане су и најординарније неистине, као она о томе како се у Југославији лично Влада ангажовала у притиску на муслимане да своја арапска имена замене словенским.⁸² Свака активност муслимана у Рашкој области праћена је и широко популаризована како би се у исламском свету стекао утисак како тамо муслимани, услед неиздрживог стања, морају тајно да се организују да би одбранили право на живот. Исто тако, стално је истицано да они легитимно теже да се уједине с Босном. Између осталог, наводи се да су у Подгорици осуђени неки људи, на челу с Алијом Перасовићем, јер су хтели уједињење Рашке области са Босном и Херцеговином. Што је посебно важно, тај је

⁷⁹ Исто, стр. 92.

⁸⁰ Исто, стр. 95–96.

⁸¹ *Muslim in Yugoslavia* у Journal institut ... исто, vol. 7 бр. 2, јули 1986.

⁸² „Arabia...“, исто, бр. 17, јануар 1983, стр. 37.

извештај насловљен *Југославија наставља да негира муслиманима њихова верска права*,⁸³ при чему се занемарује да је у питању тежња ка отцепљењу силом дела територије и да се класичан политички покрет третира као верски.

У таквом тону је представљена и ситуација у Босни и Херцеговини. Познати фундаменталистички часопис „Crescent international“, у последњих неколико година, теме из Југославије објављивао је на насловним страницама. Тако је објављен интервју са Меликом Салихбеговић, женом која је осуђена с Алијом Изетбеговићем, Бехменом и осталима на процесу 1983. године. Она је у том интервјуу навела безброј неистина само да би оцрнила Југославију. Између осталог, рекла је да је владајућа класа у Југославији увек била српска, а више пута је поновила да су муслимани живели у страшном терору и већ су тада за све били криви искључиво Срби.⁸⁴

Посебну улогу у блаћењу Срба имао је усташки приврженик Реис Керим, који је своје муслиманско порекло користио за дизање антисрпске тензије у исламском свету. У једном од текстова којим су у поменутом часопису блаћени Србија и Срби пише да су у бившој ЈНА несрби били регрути друге класе. Мада је, како се у тексту нетачно вели, 40 одсто свих регрута у ЈНА било муслиманске вероисповести наређивана им је употреба хране припремљене од свињетине. Желећи да ослаби ту армију и да је у свету представи као окупаторску у БиХ и другим регионима настањеним муслиманима, он каже да је у то време најтраженија фетва у Сарајеву била она која је питала да ли је муслиман обавезан да брани Југославију.⁸⁵

У периоду 1988–1989. у светској исламској штампи највише је текстова објављено о Космету. У њима је стално истицано како је Космет насељен муслиманима и како они пате од прогона Срба. Тако је, на пример, неки Мир Абдус Салам, председник Покрета за исламски препород, објавио велико писмо у једном фундаменталистичком листу, у којем је говорио да је ужаснут покољима над муслиманским Шиптари-ма. Између осталог, писао је: „Ми се надамо да ће ОИК одмах предузети акцију да би зауставила масакре и бруталности српских армија на Космету“.⁸⁶ Предложио је прекид трговинских веза с Југославијом и дипломатске акције. Слични текстови су се појављивали и у осталим исламским новинама, као што је „Arabia“ итд.⁸⁷ Но, најжешће нападе на бившу СФРЈ објављивао је Реис Керим. Он је скоро у сваком броју листа „Crescent international“ имао писма и текстове. Тако у једном

⁸³ „Crescent international“, *Newsmagazin of islamic movement*, Markham, Ontario бр. 15, октобар 1986, стр. 3.

⁸⁴ Исто, бр. 2, 1–15. април 1988, стр. 6.

⁸⁵ Исто, бр. 14, 1–15. октобар 1989, стр. 1.

⁸⁶ *OIC must act*, *New Horizon, the muslim world review*, London, бр. 360, јуни 1989, стр. 32.

⁸⁷ Погледати, на пример, „Arabia“, бр. 24. август 1983, стр. 6.

тексту, прескачући све истините разлоге за спор на Космету, вели да је непријатељство Срба према Шиптарима на Космету последица чињенице да су Шиптари муслиманске вере. Да би доказао колико су они угрожени као верници наглашава да сваки алим (исламски свештеник, јединина од улема) који пружи подршку шиптарском покрету одмах бива ухапшен. Као доказ за то наводи случај хоџе Аћифа Бељалија, али не казује да је он организовао протеривање Срба.⁸⁸ На тај начин Реис Керим представља спор на Космету као искључиво питање угрожених исламских права, настојећи да ангажује против Србије светско муслиманско мњење.

Посебна мета му је увек био Слободан Милошевић. Њега је посебно представљао као муслиманског непријатеља да би показао како су и српски народ и држава антимуслимани. Тако, у једном тексту, вели да Милошевић игра на карту историјског непријатељства Срба према муслиманима.⁸⁹

Текстови у фундаменталистичкој штампи имали су одјек и у осталој публицистичкој продукцији у исламском свету. Али, извештаји који су из Југославије стизали у исто време када и ови из листова „Arabia“, „Crescent“ и „New Horizont“ нису били тако милитантни. Напротив, настојали су да сачувају објективност. У њима, и кад би се говорило о сукобу на Космету, није много потенцирано да су у питању муслимани, осим узгредно, што је објективно. Међутим, стална ескалација сукоба и бучна пропаганда нарушили су постепено ту уравнотежену представу у корист оне коју је форсирало мњење формирано под утицајем наведених међународних организација чији су гласноговорници били наведени листови. Зато је у исламском свету формирана углавном црно-бела слика о муслиманима жртвама и Србима агресорима, а у време најжешћих борби око Сарајева и у БиХ развила се пропаганда у корист војне интервенције у прилог Алији Изетбеговићу.⁹⁰

Све то, међутим, започето је знатно раније отвореним захтевима наведених исламских организација да се на све начине врши притисак на Србију. Централни секретар Светског исламског конгреса молио је југословенску владу да помиљује Алију Изетбеговића и његове истомишљенике након сарајевског процеса.⁹¹ Исламски савет, на супрот томе, требало је да тражи да се бојкотује југословенска роба итд.⁹²

Углавном, постепено се стварала ситуација која је кулминирала организованом акцијом исламских земаља за војном интервенцијом у БиХ. Она се материјализовала кроз тежњу да се у Генералној скупштини ОУН питање српске „агресије“ на БиХ расправља као посебна тачка

⁸⁸ „Crescent...“, *исто*, бр. 7, 16–30 јун 1988, стр. 3.

⁸⁹ *Исто*, бр. 6, 1–15. јун 1988, стр. 1.

⁹⁰ Погледати, на пример, „DAWN“, 17. јун 1992, стр. 10, Карачи, Пакистан.

⁹¹ *Imanullah Khan bittet um religionsfrei heit für moslems in Jugoslawien*, „Deutsche Welle-kirchenfunk“, бр. 43, октобар 1983.

⁹² *Muslims in Yougoslavia*, „Journal institut...“, *исто*.

да би се испословала војна интервенција против Срба.⁹³ На срећу, ОУН није прихватила тако ригорозне одлуке. Али, акција ОИК-а ипак је уродила плодом. На Лондонској конференцији о Југославији, одржаној у августу 1992, у Надзорни комитет за контролу спровођења резолуције ушла је и ОИК, што је њена велика победа. Тиме је она постала међународно признат субјект са значајном улогом у решавању проблема бивше Југославије.⁹⁴ Европа и свет су тиме направили велику грешку, не с тачке гледишта Срба, већ секуларизма, на којем почива модерна цивилизација. Али, шта је ту је, чињеница се мора уважавати, а због ње ће и Европа сигурно имати много проблема. Јер, директно је дозволила уплитање једне верске организације у решавање искључиво политичких проблема. Тиме су, практично, почели да се потиру резултати створени француском, холандском и енглеском буржоаском револуцијом, који подразумевају да вера мора бити одвојена од политике и да она чини приватну ствар појединца.

Осим успеха на Лондонској конференцији, дуготрајном делатношћу међународних исламских организација за продор у најугрожавније центре моћи постигнут је још један велики успех. То је завршна резолуција о БиХ, усвојена на самиту Покрета несврстаних, одржаном у Џакарти, у Индонезији, септембра 1992. године. У завршном документу, у чијем се делу говорило о БиХ, на инсистирање групе исламских земаља, наведена је осуда искључиво српске стране у тој републици „за одвратну политику етничког чишћења“.⁹⁵ Исламске земље су успеле да своје гледиште наметну огромном покрету, чиме показују своју моћ да, делујући на све те државе, и у ОУН убудуће изгласавају оно што је њима по вољи. Важност те резолуције најбоље се види из чињенице да су се исламске земље баш у Африци понашале, и још се понашају, веома прозелитски и нетолерантно. Тако је, на пример, председник Либије Гадафи у Руанди, 1984. године, приликом отварања џамије и у присуству председника те несврстане земље, рекао: „Мобуту (председник Заира, прим. М.Ј.) је ционистички агент и ти мораш наговорити заирске муслимане да отпочну цихад против њега. Ко убије тог агента ићи ће у рај. Африка мора бити муслиманска, а не хришћанска“.⁹⁶ Слично се понашао и ирански верски вођа Хамеи приликом своје официјалне посете Зимбабвеу. Он је изазвао дипломатски скандал, још на аеродрому, одбивши да се рукује са женама из шпалира за дочек. Слично се понашао за време вечере, приређене њему у част, одбијајући да присуствује док се не уклоне алкохолна пића и музика.⁹⁷ Но, упркос таквим увредама, афричке земље нису могле снаге да ублаже налет

⁹³ Лично се секретар ОИК-а, Хамид Алгабид, залагао за војну интервенцију у БиХ. „Политика“, 16. август 1992, стр. 32.

⁹⁴ „Борба“, 28. август 1992, стр. 2.

⁹⁵ Исто, 7. септембар 1992, стр. 13.

⁹⁶ *Middle east contemporary survey...*, исто, стр. 60.

⁹⁷ „Jeune Afrique“, 5. фебруар 1986, стр. 35–37. Париз.

исламског прозелитизма и фанатизма, па је он тријумфовао и у Покрету несврстаних. Тиме се потврђује да колико расте налет исламског фундаментализма, толико слаби несврстано опредељење исламског света.⁹⁸ У вези с тим, широм света познати Луј Гарде вели: „Нема сумње да арапски народ не осећа блиску везу... са афро-азијским народима... Другачије речено, један реформиста салафи (исламски реформиста, прим. М.Ј.) ће видети у могућности мисионарске акције оправдање савеза са земљама трећег света“.⁹⁹

Исламско учешће у Покрету несврстаних има сасвим супротну намену у односу на оно што би тај покрет требало да представља. У реализацији трансформације несврстаних у своју супротност посебну етапу је чинио самит у Цакарти, на којем је донета одлука о осуди Срба у БиХ за етничко чишћење, које нису замислили само они и које само они нису спроводили. Уосталом, ко год је хтео објективно да гледа ситуацију у тој држави морао је да призна да су рат изазвали муслимани, а самим тим је и етничко чишћење последица њихове политике. Акцију за осуду босанских Срба у Цакарти водиле су управо земље у којима су наведене исламске организације најприсутније и где је ислам „све и свја“. Биле су то Иран, Пакистан, Малезија, али и неке неочекиване, као наш некадашњи пријатељ Египат.¹⁰⁰ Очима посматрача није могло да промакне да иза свега стоји Саудијска Арабија, мецена и творац ОИК-а, Рабите и Светског исламског конгреса, али и Исламског савета, који је створила преко Организације исламске конференције.¹⁰¹

Дакле, осуда која је спроведена преко Покрета несврстаних по својим последицама веома је значајна, а изазвана је делатношћу међународних исламских институција, које су својом претходном активношћу, али и радом на Самиту, реализовале прозелитске циљеве за које се највише залаже Саудијска Арабија. Осим те акције, која је дала значајне резултате, постоји и значајна акција Турске, која наизглед делује самосталније. На жалост, у Југославији се скоро не зна да у Турској, која је формално лаичка, још увек мноштво људи није рашчистио шта је за њих важније вера или нација. Истраживање у једној турској фабрици текстила показало је да је 38 одсто анкетираних на питање: шта сте ви? изјавило да су муслимани.¹⁰² Управо због тога ваља подсетити да Турке са муслиманима у БиХ вежу искључиво верске везе, јер се ради о два сасвим различита етничка скупа. Али, верска веза је у том случају постала доминантна. Рабита и остале исламске организације снажно делују на Турке да се врате своме исламском идентитету, тако да мора бити јасно да иза тако снажних напада Турске

⁹⁸ Исламска традиција и несврстаност, „Марксистичке теме“, бр. 2/1986.

⁹⁹ L. Gardet, *L'islam religion et communauté*, Pariz, III издање, 1978, стр. 354.

¹⁰⁰ „Политика“, 30. август 1992. стр. 3.

¹⁰¹ Исто.

¹⁰² R. Kastoryano, *Définition des frontières de l'identité Turcs-musulmans*, u „Revue française de science politique“, Pariz, бр. 6/1987.

на Југославију и Србе у Републици Српској стоје најчешће снаге које у тој земљи финансира Саудијска Арабија.¹⁰³

Пошто, упркос свим покушајима, нису биле довољно моћне да уз помоћ ОУН изгласају војну интервенцију, муслиманске земље су другим путевима почеле да пружају помоћ Алији Изетбеговићу. Товари оружја су пристигли у Босну, а са њима и знатан број добровољаца, који су тако добили прилику да се боре за исламску државу. Један од команданата пристиглих муџахида, Абу Абдел Азис, изјавио је да они имају два циља: џихад и даву, тј. муслиманску мисију.¹⁰⁴ Тако се види да за оне који су СДА послали оружје, али и за пристигле добровољце, рат у БиХ није ништа друго него свети рат у име ислама, чији циљ јесте рађање исламске државе у Европи.

¹⁰³ О ревитализацији ислама у Турској видети Н. Reed, *Ravival of islam in secular Turkey*, „Middle east journal“ 8/3/ лето 1954; Р. Б. Кондакџан, *Турција: Внутренаја политика и ислам*, Јереван, 1983.

¹⁰⁴ „Борба“, 31. август 1992, стр. 2.